

לשכת רב הקמפוס

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבעי

ראש השנה ופרשת האזינו, תשס"ח
מספר 721מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

לאלף דור

המילה "דור" מופיעה בפרשת האזינו בשלושה פסוקים: "דור עָקַשׁ וּפְתַלְתַּל" (לב:ה); "בֵּינוּ שְׁנוֹת דָּר וּדָר" (לב:ז); "כִּי דוֹר תִּהְיֶה לְמַעַן הַמָּה" (לב:כ), ונשאלת השאלה מה הוא משך הזמן של דור. עוד יש להוסיף שמילה זו מופיעה בצירוף המספר "אַלְפֵי" – "לאלף דור", שלוש פעמים בתנ"ך. פעם אחת בתורה: "וידעת כי ה' א-להיך הוא הא-להים... שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותו לאלף דור" (דב' ז:ט), ופעמיים בכתובים: "זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור" (תה' קה:ח), "זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור" (דבהי"א טז:טו).

להלן ננסה לבחון את משמעות הצירוף. האם הביטוי "לאלף דור" מורה על מספר מדויק, או שמא כוונתו היא מטפורית בלבד ובאה לציין זמן בלתי מוגבל – לנצח או לעד. אם הביטוי "לאלף דור" מורה על זמן מדויק, נשאלת השאלה כיצד מספר זה מתיישב עם סדר הדורות ומספר שנות קיומו של העולם במקורות.

רבים מן המפרשים סוברים שביטוי זה אינו בא להורות על מספר שנים מסוים דווקא. למשל, ר' אברהם אבן עזרא כותב (דב' ז:ט): "וטעם אלף עד אין קץ"; ורד"ק (תה' קג:יז): "לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור, וכן לאלף דור אינו דוקא". יש אף מן המפרשים הטוענים שהמספר "לאלף דור" אינו יכול להתיישב כלל עם סדר הדורות, שכן מספר הדורות בכל שנות העולם איננו אלף.¹ לבד מזה, הדורות בעבר היו ארוכים יותר, שנאמר: "עשרה דורות מאדם ועד נח... עשרה דורות מנח ועד אברהם" (אבות ה, ב-ג) כשכל אחד חי שנים רבות מאוד, וכן "ודור רביעי ישובו הנה" (בר' טו:טז) – כל השנים מברית בין הבתרים עד יציאת מצרים נמנות בארבעה דורות.²

בדורות האחרונים מקובל להעריך שנות דור בכ-25 שנה, לכן "לאלף דור" הוא כ-25,000 שנה. אולם מספר זה רחוק מאוד ממספר שנות קיום העולם במקורות – 6,000 שנה.³ יש לציין שהצירוף היחיד המופיע בתנ"ך הוא "לאלף דור", ולא לדוגמה 'אלף דור', לכן אפשר להסביר את הביטוי הזה כמספר מדויק כך: לשומרי מצותיו לאלף דור מתחיל מזמן מתן תורה אשר הייתה בשנת 2,448 לבריאת העולם. משנה זו עד סוף האלף השישי נשארו לקיום העולם 3,552 שנה. המשמעות הנומריית של אותיות המילה "לאלף" היא 141, לכן מספר השנים בדור ממתן תורה מחושב על ידי התרגיל: $141 = 3,552 : 25.2$ שנה, ממש כפי שמקובל כיום.⁴

¹ יש המתרצים על פי המדרש שהתורה נכתבה 974 דורות קודם בריאת העולם (לדוגמה, הערות על פירושי סידור התפילה לרוקח [טן] הודו לה' עמוד נא הערה 76).

² יש המפרשים כפשוטו ומגיעים למסקנה שדור הוא פחות משלוש שנים. לפי ספר הלכות גדולות, הקדמה, עמוד ז ד"ה (משלי ח): "וכשאתה מחשב תשע מאות ושבעים וארבעה דורות לשני אלפים שנה, נמצא כל דור ודור שתי שנים ותשעה עשר יום ואחת עשרה שעות ושני שלישים וארבע עשרה חלקים וזה הוא דור".

³ יש דעה הסוברת 6093 שנה, ראו תורה תמימה לבר' יב הערה י.

⁴ עוד רמז למשך שנות דור: מספר בני ישראל בירידה למצרים היה כ-70 גברים (או זוגות) וביציאתם לאחר 210 שנה – כ-600,000. על הפסוק בשמות (א:ז) דורשים: "שהיו יולדות שישה בכרס אחד", ונניח לידה אחת בלבד לכל זוג. מכאן שאחרי דור אחד היו 70'3 זוגות, לאחר שני דורות 70'3'3 זוגות ולאחר x דורות היו 70'3^x זוגות. מכאן שמספר הדורות שעברו עד שמספר בני ישראל גדל מ-70 ל-600,000 צריך לקיים את המשוואה

ייתכן שהמשמעות הנומרית של אותיות לאל"ף מרומזת בילקוט שמעוני (תורה רמז ב):
 אומר כ"ו דורות היה אל"ף קורא תגר לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע אני ראשון של
 אותיות ולא בראת עולמך בי. אמר לו הקב"ה העולם ומלואו לא נבראו אלא בזכות התורה
 שנאמר 'ה' בחכמה יסד ארץ' למחר אני עתיד ליתנה בסיני ואיני פותח אלא כך שנאמר
 'אנכי ה' א-להיך'. בר חוניא אמר למה נקרא שמו אל"ף שהקב"ה מסכים ליתן תורה לאלף
 דור שנא' 'דבר צוה לאלף דור'.

פרופ' עדו קנטר
 המחלקה לפסיקה

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע
 כתובתנו באינטרנט: <http://www.biu.ac.il/JH/Parasha/>